lende flinke adders bij de „lurven" heb gehad, waarvoor men werkelijk zou moeten oppassen.

Na de winterslaap — die van het najaar tot het voorjaar duurt, al naar gelang de weersgesteldheid het mogelijk maakt voor de dag te komen — valt de paartijd. Bij de paring houden beide dieren elkaar omstrengeld, waarbij bevruchting kan plaats hebben. Ongeveer in Augustus komen de eieren, waaruit direct jongen kruipen. De adder is dan ook z.g. levendbarend. De jonge adders zijn ongeveer 15-20 cm lang, ze gelijken sprekend op de ouders en gaan direct hun eigen weg. Hun aantal varieert van 5 tot 15. Natuurlijk blijven er niet zoveel over als er geboren worden, want ieder dier heeft z'n vijanden, ook de adder. Toch blijven er nog genoeg over, om tot schrik van velen en tot genoegen van weinigen, onze heidestreken te bewonen. En we moeten haar dat plaatsje gunnen evenals alle andere dieren, want ze zijn ook 'n stukje van het grote geheel, waarbuiten wij, natuurliefhebbers, niet kunnen leven.

Enige minder algemene inheemse reptielen en amphibieën in de vrije natuur,

door W. G. C. Onstenk, Maastricht.
met twee foto's door J. Th. ter Horst

Er zullen weinig terrariumliefhebbers zijn, die niet gedurende korte of lange tijd Muurhagedissen (Lacérta murális), Vuurpadden (Bomina bombina), Vroedmeesterpadden (Alytes obstétricans) of Vuursalamanders (Salamándra salamándra) in hun terraria hebben verzorgd. Deze dieren waren vooral vóór de oorlog gemakkelijk in de handel verkrijgbaar. Tegenwoordig ziet men ze weer meer en meer in de aquariumwinkels verschijnen.

Nu weten de meesten van mijn lezers wel uit de literatuur, dat deze dieren, zij het dan ook zeldzaam, in ons land voorkomen, en wel speciaal in Zuid-Limburg.

Daar ik zelf in dit door de natuur zo rijk bedeelde gebied van ons land woon, was ik meer dan eens in de gelegenheid die dieren in hun natuurlijke omgeving en in volle vrijheid waar te nemen. Doch alvorens ik U hier een en ander van vertel, één opmerking: Mochten er onder mijn lezers zijn, die hun vacantie in het uiterste Zuiden van ons land willen doorbrengen, dan zou ik ze uit naam van alle natuurvrienden willen toeroepen: **laat deze voor ons land zo zeldzame dieren ongemoeid!** Wenst U deze soorten te verzorgen of te kweken, koop ze dan liever bij de handelaar. Die krijgt de beestjes toegestuurd uit delen van Europa, waar ze zeer talrijk zijn, maar verarm onze natuur niet, want de kans op uitroeiing is niet denkbeeldig!

Laat ik beginnen met de **Muurhagedis.** Dit dier is in de omgeving van Maastricht nog op oude muren te vinden. Ook moet het voorkomen op de ruïne te Valkenburg. Het dier schijnt de voorkeur te geven aan verlaten en vervallen bouwwerken boven het leven in de ongerepte natuur. Ik ben nieuwsgierig of deze hagedis het in de toekomst in Maastricht zal blijven volhouden, want men is van gemeentewege bezig onze oude „kazematten" te veranderen in plantsoenen, waarvoor geweldige hoeveelheden aarde moeten worden omgezet, terwijl de voegen van de oude muren, waartussen zo schilderachtig de wilde planten groeiden, met cement wor-

Vroedmeesterpadden ; links en rechts mannetjes met eisnoeren om de achterpoten, midden wijfje.

den dichtgemaakt. En juist in die voegen hebben deze voor ons land zo zeldzame hagedissen hun holen. De toekomst zal ons leren of het dier na deze restauratie zich kan handhaven.

Moeilijker is het de **Vuursalamander** of Gevlekte landsalamander, te vinden, en ik behoef mij dan ook niet ongerust te maken dat er door de terrariumhouders veel gevangen zullen worden. Het dier is zeer zeldzaam en erg plaatselijk, terwijl daarbij nog komt, dat het alleen met vochtig zwoel weer en dan nog in de schemering, zijn schuilplaats verlaat. Ik zelf woonde hier reeds jaren, alvorens ik 't dier voor 't eerst in vrijheid waarnam. Koele vochtige bossen, doorsneden door snel stromende beekjes, vormen zijn woongebied. Men moet nu niet denken, dat waar men een dergelijk terrein aantreft, men met zekerheid deze dieren zal vinden. Neen, zoals reeds gezegd, onze zwarte met gele strepen getekende vuursalamander komt maar op enkele plaatsen in het uiterste Zuiden voor.

Groter kans heeft men op een kennismaking met de **Geelbuikpad**. Dit diertje is een echte bewoner van ons krijtgebied. Hoewel men bij het woord „pad" direct denkt aan een dier dat een nachtelijke leefwijze leidt, gaat dit voor de geelbuikpad niet op.

Tijdens mooie zonnige dagen, zowel als bij regen, kan men dit diertje aantreffen in de drinkbakken van het vee. Iedereen, die Z. Limburg bezocht heeft, kent die cementen bakken en kleine poelen wel, de enige plaatsen waar de koeien in de droge hellingweiden hun dorst kunnen lessen. Vaak bevatten dergelijke putten maar een paar kubieke meters water ; sloten zijn hier zo goed als onbekend. Onze pad weet deze poeltjes heel goed te vinden, en het moet al heel gek lopen als men ze bij een wandeling in de omgeving van Bemelen, Gulpen of Epen niet op deze plaatsen ontmoet.

dschap in Zuid-Limburg waar de gevlekte land-
amander leeft.

Wanneer U ze daar zo vrolijk en beweeglijk in hun element ziet rond plassen, krijgt U misschien de indruk dat dit dier hier zeer algemeen is, maar vergist U zich niet. Wat U in deze putten aantreft, vormt de bevolking van een uitgebreid gebied, die hier is samengetrokken. De met wratten bezette, één-kleurig bruin-grijze of leemkleurige bovenzijde en de gemarmerde dooiergele tot oranje gekleurde buik, maken dit padje gemakkelijk herkenbaar. Een paar maal trof ik de diertjes in winterslaap. Diep waren ze in de spleten van de krijtrotsen gekropen, soms ver van water verwijderd.

Nog een andere zeldzaamheid moet ik noemen, namelijk de **Vroedmeesterpad,** zo genoemd omdat het mannetje het wijfje bij het afzetten van de eieren behulpzaam is en de verzorging van de eieren op zich neemt.

Jammer genoeg schijnt dit padje snel in aantal achteruit te gaan; vermoedelijk komt dit, doordat de weinige poeltjes en plassen, waar de larven in leven, gedurende de oorlog door de boeren geëxploiteerd werden voor het houden van tamme eenden.

Het larvestadium van de vroedmeesterpad schijnt ongeveer een jaar te duren en tijdens die periode lopen ze een groot risico, door een of andere altijd slobberende eend te worden opgeslokt!

Ook de harde winters van de laatste jaren hebben volgens mij, veel schade berokkend aan deze dieren. In plasjes, waar ik vroeger ieder voorjaar, regelmatig overwinterde larven vond, trof ik na harde winters, zoals die van '46-'47 geen enkele larve aan. Dit is gemakkelijk te begrijpen, als men denkt dat deze poeltjes meestal maar enkele decimeters diep zijn en vooral door hun vaak hoge ligging, 's winters vaak weken lang tot op de bodem in een ijsklomp veranderd zijn.

Ook dit dier schijnt de menselijke woonplaatsen boven een verblijf in de vrije natuur de voorkeur te geven; vooral op mooie zomeravonden hoort men soms midden in onze dorpen hun fluitend geroep. Het doet helemaal niet aan het bekende geknor van de gewone pad denken. In de dorpen zit de vroedmeesterpad vaak onder de drempels en in de voegen van oude muren. Indien men de roep van dit dier eenmaal gehoord heeft, zal men het geluid van dit eenvoudig zilver-grijze beestje niet meer vergeten.

Verder moeten hier de **Europese moerasschildpad** (Emys orbiculáris L.) en de **Zwemvoetsalamander** (Tritúrus helvéticus Raz.) nog voorkomen, dat weet ik van betrouwbare waarnemers, maar zelf heb ik deze dieren nog niet waargenomen. Wél vond ik eens de **Boomkikvors,** (Hyla arboréa L.) te Gronsveld. Zij moet op verscheidene plaatsen hier in 't Zuiden worden aangetroffen, doch ook hierover kan ik persoonlijk niet meespreken, evenmin als over de **Gladde slang,** (Coronélla austriaca Laur.), die nu en dan op de St. Pietersberg gevonden wordt.

Met uitzondering van Ringslang en Adder, kan men zeggen dat in 't gebied ten Zuiden van Sittard, al onze reptielen en amphibieën worden aangetroffen, maar deze keer was het mij alleen eens om de zeldzaamheden te doen, zoals zij gelukkig in ons mooie land nog voorkomen.

Er valt hier nog genoeg te bewonderen en waar te nemen, maar..... handen thuis!

Herpeto-geografie en dierenbescherming,

door D. P. van Wijk, Bussum.

Het is opvallend hoe langzaam de herpetologie zich in Nederland gedurende de laatste decennia heeft ontwikkeld. Dit mag wel blijken uit het geringe aantal publicaties in deze jaren op dit gebied. Zowel op min of meer wetenschappelijk terrein, als wat de eigenlijke terrariumliefhebberij aangaat, kwam in het bijzonder de inheemse fauna er karig af.

Een Nederlands standaardwerk, zoals Duitsland er bijvoorbeeld enige kent, missen wij ten enenmale. Wel werden o.a. in verschillende boeken over het aquarium enige hoofdstukken aan de reptilia en amphibia gewijd, doch meestal was dit vrijwel geheel van originaliteit ontbloot. Een van de weinige publicaties van een 15 á 20 jaren geleden, welke m.i. hierop een uitzondering maken is het tweede gedeelte van het album: „Zeewateraquarium en Terrarium" van Portielje, dat op werkelijk belangstelling wekkende wijze iets uitgebreider de terrariumliefhebberij behandelt.

Zo valt het m.i. in de Fauna van Van Kampen en Heimans op, dat het over het algemeen vrij oude stof is, waaruit men bijzonderheden over verspreiding en dergelijke moet putten.

Vermelden wij tenslotte nog de vruchteloze pogingen om in die jaren een terrariumvereniging in het leven te roepen, dan blijkt uit alles wel dat de herpetologische belangstelling in Nederland — in tegenstelling tot enkele andere landen — uiterst gering was. Hoe moeilijk het was om in die jaren behoorlijke gegevens te verkrijgen over de verspreiding van reptilia en amphibia, laat zich dan ook indenken, al werden wel pogingen in deze richting ondernomen (bijvoorbeeld de Kikkerenquête van Heimans, 1927).

In het begin van de laatste oorlog echter bleek de belangstelling voor de herpetologie snel toe te nemen. In 1941 mocht het dan ook gelukken een vereniging op te richten, welke weldra op elk gebied van de terrariumkunde haar activiteit ontplooide, waardoor in 1944 de Herpeto-Geografische Dienst van de Nederlandse Vereniging van Terrariumhouders „Lacerta" ontstond. Door het beter contact, dat nu tussen de geïnteresseerden gelegd was, kon deze dienst reeds vrij veel waarnemingen verzamelen (bijna 700), waaronder verscheidene welke afweken van de tot nog toe bekende feiten.

Ofschoon de naam van de dienst slechts aangeeft, dat het hier gaat om de geografische verspreiding van reptiel en amphibie, op welk gebied nog zeer veel merkwaardigs op oplossing ligt te wachten, is dit toch niet het enige doel. Daar op de door deze dienst uitgegeven zogenaamde documentatiekaarten van elke waarneming niet alleen de geografische ligging doch ook een beschrijving van het terrein, het(de) dier(en), datum, uur, aantal, grootte, geslacht, vermoedelijke leeftijd, voedingstoestand en weersgesteldheid, verlang wordt, ontstaan nog andere mogelijkheden, waarvan wij er één hier nader willen bespreken.

Met deze uitgebreide gegevens hopen we namelijk onder andere een inzicht te krijgen in de leefwijze van het reptiel of amphibie en de daarmede al of niet gepaard gaande, soms zeer beperkte, verspreidingsmogelijkheden in ons land.